

สิทธิข้างเคียงตามอนุสัญญากรุงโรมกับ
สิทธิข้างเคียงตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์
พ.ศ. 2537

Neighboring Right under the
Rome Convention with
Neighboring Right According to
Copyright Act B.E. 2537

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขนิษฐา สุขสวัสดิ์
- อาจารย์ประจำ หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต
- มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
-
- Kanidtha Suksawat
- E-mail: kanidtha15@gmail.com

บทคัดย่อ

สิทธิข้างเคียงที่บัญญัติให้ความคุ้มครองตามอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิข้างเคียงสามประเภท ได้แก่ สิทธินักแสดง สิทธิของผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียงและสิทธิองค์การแพร่เสียงแพร่ภาพ สำหรับสิทธิข้างเคียงตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้ความคุ้มครองเพียงประเภทเดียว ได้แก่ สิทธินักแสดง ส่วนสิทธิของผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียงกับสิทธิองค์การแพร่เสียงแพร่ภาพได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์

การให้ความคุ้มครองสิทธิข้างเคียงประเภทนักแสดงตามอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) ให้ความคุ้มครองแก่นักแสดงในขอบเขตที่ชัดเจนและได้ขยายขอบเขตการให้ความคุ้มครองแก่นักแสดงเพิ่มขึ้นตาม Article 9 สำหรับสิทธินักแสดงตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ขอบเขตความหมายของนักแสดงค่อนข้างเปิดกว้างแต่ไม่ชัดเจนอาจส่งผลให้ผู้ตีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือเข้าใจแตกต่างกัน

Abstract

The Rome Convention provides protection for three types of neighboring rights, namely the rights of performers, the rights of producers of sound recordings and the rights of broadcasting organizations. For the rights under the Copyright Act B.E. 2537, only one type of protection is granted. Performer rights the rights of the record producer and the rights of the broadcasting organization are protected by copyright.

The Rome Convention provides coverage for performers in a clearly defined scope and expanded the coverage area for performer to increase in accordance with Article 9. For rights under the Copyright Act, 2537, the scope of the actor's meaning is rather broad but unclear, which may result in misunderstandings.

บทนำ

อนุสัญญากรุงโรมว่าด้วยการคุ้มครองนักแสดง ผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียงและองค์การแพร่เสียงแพร่ภาพ (Rome Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations) หรือที่เรียกว่า อนุสัญญากรุงโรม “Rome Convention” ฉบับนี้เป็นอนุสัญญาที่บัญญัติเพื่อคุ้มครองนักแสดง ผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียงและองค์การแพร่เสียงแพร่ภาพ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (The World Intellectual Property Organization) WIPO ได้ร่วมกับ ILO และ UNESCO ร่วมกันรับผิดชอบในการบริหารอนุสัญญาโรมในวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 1961 โดยอนุสัญญากรุงโรมครอบคลุมความคุ้มครองสิทธิข้างเคียงโดยจะเป็นการคุ้มครองสิทธิข้างเคียงในระดับระหว่างประเทศ เป็นการคุ้มครองสิทธิข้างเคียงระหว่างรัฐต่อรัฐ แต่จะไม่คุ้มครองสิทธิข้างเคียงภายในประเทศใดประเทศหนึ่ง ตามอนุสัญญากรุงโรมข้อที่ 2 มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครอง ดังนี้ “โดยเจตนารมณ์ของอนุสัญญานี้ การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ หมายความว่า การปฏิบัติตามกฎหมายภายในของรัฐภาคีแห่งสัญญาซึ่งมีการเรียกร้องการคุ้มครอง (เอ) ต่อนักแสดงผู้มีสัญชาติตน ซึ่งการแสดงที่ได้เกิดขึ้น ได้แพร่เสียงแพร่ภาพ หรือได้บันทึกครั้งแรกในดินแดนของตน (บี) ต่อผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียงผู้มีสัญชาติของตน ซึ่งบันทึกเสียงที่ได้บันทึกครั้งแรก หรือได้โฆษณาครั้งแรก

ในดินแดนของตน (ซี) ต่อบทการแพร่เสียงแพร่ภาพที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ภายในดินแดนของตน ซึ่งการแพร่เสียงแพร่ภาพที่มีการถ่ายทอดจากสถานีถ่ายทอดที่ตั้งอยู่ในดินแดนของตน การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติต้องเป็นไปตามการคุ้มครองที่ได้รับรองไว้เป็นการเฉพาะและข้อจำกัดที่ได้กำหนดไว้เป็นพิเศษในอนุสัญญานี้”² จากที่ได้กล่าวถึงอนุสัญญากรุงโรมเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิข้างเคียงในระดับระหว่างประเทศ บทบัญญัตินี้จะใช้บังคับกับประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกต้องยอมรับอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐภายใต้หลักดินแดน และประเทศภาคีสมาชิกต่าง ๆ ได้รับการคุ้มครองสิทธิของนักแสดง สิทธิของผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียงและสิทธิขององค์การแพร่เสียงแพร่ภาพ ที่เป็นคนชาติของประเทศสมาชิกอื่นภายใต้หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ³ ซึ่งการคุ้มครองตามอนุสัญญากรุงโรมจะต้องไม่กระทบต่อสิทธิของผู้สร้างสรรค์เดิมตามการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมและศิลปกรรมซึ่งเป็นการปกป้องคุ้มครองหลักการของลิขสิทธิ์ข้อที่ 1 ตามอนุสัญญากรุงโรม ซึ่งกล่าวว่า/ บัญญัติว่า “การคุ้มครองภายใต้สนธิสัญญานี้ต้องไม่เสื่อมเสีย และกระทบกระเทือนไม่ว่าทางใด ๆ ต่อการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมและศิลปกรรม ดังนั้น บทบัญญัติของอนุสัญญานี้จึงไม่สามารถตีความให้เป็นการลดทอนการคุ้มครองลิขสิทธิ์ดังกล่าว”⁴ จากข้อที่ 1 ตามอนุสัญญากรุงโรมนี้เป็นการคุ้มครองงานลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมและ

¹ Rome Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations, P. 1.

² Article 2, Rome Convention 1961

³ จักรกฤษณ์ ควรพจน์, กฎหมายระหว่างประเทศ ว่าด้วยลิขสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายการค้า (พิมพ์ครั้งที่ 3), หน้า 75.

⁴ Rome Convention 1961, op. cit.,

ศิลปกรรมไว้ว่าอนุสัญญากรุงโรมนี้จะไม่กระทบ ลิขสิทธิ์หรือเป็นการลดรอนสิทธิที่มีมาก่อนหน้านี้

การคุ้มครองสิทธิข้างเคียงตามอนุสัญญา กรุงโรมเป็นการคุ้มครองระดับระหว่างประเทศ แต่การคุ้มครองสิทธิข้างเคียงตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นการคุ้มครองภายใน ประเทศไทย การคุ้มครองสิทธิข้างเคียงตามกฎหมายไทยเพิ่งจะเริ่มบังคับใช้ในประเทศไทยเมื่อ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ผู้เขียนต้องการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิข้างเคียงตาม อนุสัญญากรุงโรม เพราะผู้เขียนค้นพบว่าในการ ยกร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2536 ก่อนที่ จะมาเป็นพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ฉบับ ที่มีผลบังคับใช้ในประเทศไทยในปัจจุบันนี้ คณะ กรรมการในการยกร่างได้นำอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) มาเป็นแนวทางในการยกร่าง ผู้เขียนจึงขอเสนอความเห็นเกี่ยวกับสิทธิข้างเคียง ตามอนุสัญญากรุงโรมกับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ในมุมมองของผู้เขียนว่าการคุ้มครองสิทธิข้างเคียง ตามบทบัญญัติทั้งสองฉบับเหมือนหรือแตกต่างกัน ในประการใด โดยผู้เขียนขอเสนอในลักษณะ การเปรียบเทียบบางประเด็น ที่เกี่ยวกับสิทธิ ข้างเคียงว่าสิทธิดังกล่าวได้ให้ความคุ้มครองใน ลักษณะใด

แนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิข้างเคียง (Neighboring Rights) องค์การทรัพย์สินทาง

ปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization) มีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิ ข้างเคียงให้มีผลตามกฎหมายให้แก่ละบุคคล และ สนับสนุนบุคคลที่สร้างงานที่เป็นประโยชน์ต่อ สาธารณชน หรือบุคคลที่ผลิตงานสักอย่างหนึ่ง หรือ ผู้ที่ก่อให้เกิดงานดังกล่าว ในขณะที่งานนั้นไม่มี คุณสมบัติเป็นงานภายใต้ระบบลิขสิทธิ์ ความคิด สร้างสรรค์ ความเชี่ยวชาญ ความสามารถ แสดง ให้เห็นถึงลิขสิทธิ์ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิทธิใน ทรัพย์สิน กฎหมายสิทธิเกี่ยวเนื่องถือว่าเป็นผลผลิต จากกิจกรรมของบุคคลหลาย ๆ คนและเป็น เอกลักษณะซึ่งควรได้รับการคุ้มครองภายใต้ กฎหมายด้วยตัวของมันเอง การคุ้มครองสิทธิ เกี่ยวเนื่องเป็นงานการประพันธ์ภายใต้ลิขสิทธิ์⁵ สิทธิข้างเคียงหรือสิทธิเกี่ยวเนื่อง มี 3 ประเภท ได้แก่ สิทธินักแสดง สิทธิของผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง สิทธิขององค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพ⁶ เลขาธิการ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization) ได้กล่าว ว่า “ขอบเขตของการคุ้มครองสิทธิข้างเคียง ไม่ด้อยไปกว่าลิขสิทธิ์หรือไม่ด้อยไปกว่าระบบ ลิขสิทธิ์และการคุ้มครองสิทธิของนักแสดงก็ไม่ ควรต่ำกว่าระบบลิขสิทธิ์ ฉะนั้นเมื่อลิขสิทธิ์และ สิทธิของนักแสดงเป็นอิสระจากกันแล้ว การละเมิด สิทธิของนักแสดงอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการ ละเมิดลิขสิทธิ์ก็ได้”⁷

⁵ World Intellectual Property Organization (WIPO), **Background Reading Material on Intellectual Property**, p. 16-17.

⁶ Understanding Copyright and Related Right, World Intellectual Property Organization, p. 16-17.

⁷ Shinji Masumoto, Protection of Performer and Producers of Phonograms, Regional Copyright Seminar for Asia and The Pacific-Tokyo, November 15-19, 1994, p. 145.

องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization) ได้ยอมรับและวางแนวทางเรื่องสิ่งที่ได้รับ ความคุ้มครอง ลิขสิทธิ์ข้างเคียง ลิขสิทธิ์ของนักแสดงได้รับการยอมรับ เนื่องจากจำเป็นต้องมีการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ เช่น ภาพเคลื่อนไหวหรือดนตรีละคร และงานออกแบบท่าเต้นเพราะงานดังกล่าวมีเหตุที่จะได้รับความคุ้มครองของแต่ละบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับ การตีความ (The rights of performers are recognized because their creative intervention is necessary to give life to, for example, motion pictures or musical, dramatic and choreographic works; and because they have a justifiable interest in legal protection of their individual interpretations.)⁸ ในปัจจุบันองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครอง ลิขสิทธิ์ข้างเคียง โดยงานดังกล่าวนั้นต้องเป็นงานที่ ได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรม ของแต่ละประเทศ ประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ ไม่ได้เขียนและบันทึกไว้การแสดงออกทางศิลปะ- วัฒนธรรมของแต่ละประเทศไว้เป็นหลักฐาน โดยทั่วไปก็ทราบว่าคุณค่าทางศิลปะหรือการแสดงออก ตามขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละประเทศ ซึ่งการแสดงออกจะได้รับความคุ้มครองภายใต้ ลิขสิทธิ์เกี่ยวเนื่อง เนื่องจากการแสดงมักจะขึ้นอยู่กับ นักแสดงที่ได้แสดงต่อสาธารณชน โดยมีเงื่อนไข ว่าลิขสิทธิ์เกี่ยวเนื่องในประเทศที่กำลังพัฒนาอาจ

กำหนดวิธีความคุ้มครองกว้างขึ้นกว่าเดิม ซึ่งถ้า การแสดงเป็นสิ่งโบราณและล้ำค่าที่เป็นการ แสดงออกทางวัฒนธรรม จุดสำคัญที่แตกต่างของ แต่ละวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

ลิขสิทธิ์ข้างเคียงประเภทสิทธินักแสดงเป็น ลิขสิทธิ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานอันมีลิขสิทธิ์และ งานอันไม่มีลิขสิทธิ์ ตัวอย่าง การบันทึกเพลง ที่บรรเลงโดยวงดนตรี เพลงได้รับความคุ้มครอง ลิขสิทธิ์ ประเภทดนตรีกรรม ผู้บันทึกเสียงได้รับความ คุ้มครองฐานะผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง และถ้ามี ผู้ทำการบันทึกเสียงคลื่นกระทบฝั่ง แม้เสียงคลื่น จะไม่มีลิขสิทธิ์ แต่ผู้บันทึกก็ได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายภายใต้ระบบลิขสิทธิ์ข้างเคียง⁹ เนื่องจาก ผู้บันทึกได้รับลิขสิทธิ์ข้างเคียงโดยการนำงานนั้นไป เผยแพร่ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการลงทุนและใช้ ความรู้ในเชิงธุรกิจ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับผลตอบแทน จากเหตุผลนี้ลิขสิทธิ์ข้างเคียงไม่จำเป็นต้องเป็นงานที่ เกิดจากการสร้างสรรค์โดยตนเอง และหากนำ เงื่อนไขการสร้างสรรค์ด้วยตนเองมาประกอบ/หรือ มาใช้นั้นจะทำให้นักแสดงไม่ได้รับความคุ้มครอง¹⁰ และความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights or TRIPs Agreement) ข้อที่ 14(1) บัญญัติว่า “In respect of a fixation of their performance on a phonogram, performers shall have the possibility of preventing the following acts when undertaken without their

⁸ World Intellectual Property Organization, op. cit., p. 17.

⁹ จักรกฤษณ์ ครอบพจน์ และ นันทน อินทนนท์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, หน้า 131.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 131.

authorization: the fixation of their unfixed performance and the reproduction of such fixation. Performers shall also have the possibility of preventing the following acts when undertaken without their authorization: the broadcasting by wireless means and the communication to the public of their live performance” จากบทบัญญัติดังกล่าวของความตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกการแสดงของตนบนสิ่งบันทึกเสียง นักแสดงจะสามารถห้ามการกระทำดังต่อไปนี้ได้เมื่อกระทำโดยมิได้รับอนุญาตจากตน ได้แก่ การบันทึกการแสดงของตนซึ่งยังไม่มี การบันทึก และการทำซ้ำซึ่งการบันทึกนั้น นักแสดงจะสามารถห้ามการกระทำดังต่อไปนี้ได้ด้วยเช่นเดียวกันเมื่อกระทำโดยมิได้รับอนุญาตจากตน รวมทั้งการแพร่เสียงแพร่ภาพโดยวิธีไร้สายและการเผยแพร่การแสดงของตนสู่สาธารณชนซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับอนุสัญญากรุงโรมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธินักแสดง สิทธิของผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง และสิทธิองค์การแพร่เสียงแพร่ภาพ (Rome Convention for the Protection of Performers Producers of Phonograms and

Broadcasting Organizations) หรือที่เรียกว่าอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) ข้อ 7 (1)¹¹เอ บี ซีของอนุสัญญากรุงโรมแต่ก็มีความต่างกันบางประการ กล่าวคือ ในความตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement) ให้สิทธิการบันทึกการแสดงของนักแสดงเฉพาะบันทึกเสียงการแสดงเท่านั้น และนักแสดงมีสิทธิห้ามทำซ้ำเฉพาะการบันทึกเสียงการแสดง แต่ตามอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) ให้สิทธินักแสดงบันทึกการแสดงที่เป็นทั้งเสียงและภาพการแสดงได้ ก็เท่ากับว่าในเรื่องสิทธิการบันทึกการแสดงตามอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) ได้ขยายขอบเขตกว้างกว่าความตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement) ความตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement) ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2536 ความตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement) ได้มีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ¹² ในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทไว้ รวมทั้งสิทธิของนักแสดงด้วย ความตกลงดังกล่าวได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ (Minimum Standards) รัฐภาคีใดจะให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับต่ำกว่าบทบัญญัติในความตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement) ไม่ได้ แต่อาจให้ความคุ้มครองในระดับที่สูงกว่ามาตรฐาน

¹¹ 1. The protection provided for performers by this Convention shall include the possibility of preventing:
(a) the broadcasting and the communication to the public, without their consent, of their performance, except where the performance used in the broadcasting or the public communication is itself already a broadcast performance or is made from a fixation;
(b) the fixation, without their consent, of their unfixed performance;
(c) the reproduction, without their consent, of a fixation of their performance.
¹² TRIPs Agreement, Preamble para. 6 บัญญัติว่า “Recognizing also the special needs of the least-developed country Members in respect of maximum flexibility in the domestic implementation of laws and regulation in order to enable them to create a sound and viable technological base”

ที่กำหนดไว้ก็ได้ โดยให้แต่ละประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ¹³ และประเทศไทยได้นำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 อนุสัญญากรุงโรมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธินักแสดงสิทธิของผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียงและสิทธิองค์การแพร่เสียงแพร่ภาพ (Rome Convention for the Protection of Performers Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations) ได้มีการแบ่งแยกประเภทสิทธิข้างเคียงไว้ 3 ประเภท ได้แก่ สิทธินักแสดง สิทธิผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง และสิทธิองค์การแพร่เสียงแพร่ภาพ แต่ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กฎหมายของประเทศไทยได้คุ้มครองสิทธิข้างเคียงเพียงประเภทเดียว กล่าวคือ สิทธิของนักแสดง ซึ่งได้บัญญัติไว้ในหมวดที่สองของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ส่วนสิทธิของผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง และสิทธิขององค์การแพร่เสียงแพร่ภาพ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ งานเขียนฉบับดังกล่าวนี้ผู้จะขอเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิข้างเคียงเฉพาะสิทธิข้างเคียงตามอนุสัญญากรุงโรมกับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของประเทศไทยเท่านั้น

บทบัญญัติตามอนุสัญญาอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) ข้อ 3 ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับสิทธิข้างเคียงโดยได้แบ่งแยกสิทธิข้างเคียงแต่ละประเภท ดังต่อไปนี้ (เอ) นักแสดง (ซี) ผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง (เอฟ) การแพร่เสียงแพร่ภาพ ซึ่งเป็น

เจตนารมณ์ของอนุสัญญาฉบับนี้เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิข้างเคียง โดยผู้เขียนขออธิบายความหมายของสิทธิข้างเคียงแต่ละประเภทตามอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) ดังต่อไปนี้

ประเภทแรก นักแสดง หมายถึง นักแสดง นักร้อง นักดนตรี นักเต้น นักร้อง และผู้คนที่แสดงท่าทางร้องเพลง นำเสนอ แสดงสุนทรพจน์ แสดงตามบท หรือแสดงในลักษณะอื่นใดซึ่งงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรม¹⁴ จากคำนิยามดังกล่าวนี้ นักแสดง ได้แก่ ผู้แสดงภาพยนตร์ ผู้แสดงละครโทรทัศน์ นักร้อง นักดนตรี นักเต้น รวมทั้งผู้ที่นำเสนอ ผู้ที่แสดงสุนทรพจน์หรือผู้ที่แสดงในลักษณะอื่นใดที่เป็นผู้ที่ถ่ายทอดงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรม ย่อมมีสิทธิที่จะไม่อนุญาตให้ นำการแสดงของตนไปเผยแพร่เสียง แพร่ภาพต่อสาธารณชน ไม่อนุญาตทำซ้ำงานของตน ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่ หรือทำซ้ำซึ่งสิ่งบันทึกการแสดงของตนไว้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น

ประเภทที่สอง ผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง ข้อที่ 3 (ซี) ตามอนุสัญญากรุงโรม หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลผู้ทำการบันทึกเสียงการแสดงหรือเสียงอื่นเป็นครั้งแรก

ประเภทที่สาม การแพร่เสียงแพร่ภาพ ข้อที่ 3 (เอฟ) ตามอนุสัญญากรุงโรม หมายถึง การถ่ายทอดเสียงหรือภาพโดยวิธีไร้สายสู่การรับรู้ของประชาชน

¹³ จักรกฤษณ์ ครอบงำ, เรื่องเดิม, หน้า 35-36.

¹⁴ Article 3, Rome Convention 1961.

ตามอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) Article 9¹⁵ ได้มีการขยายความคุ้มครองนักแสดงได้มากกว่าเป็นการแสดงหลาย ๆ อย่างในรายการเดี่ยว (Variety artists)¹⁶ และศิลปินละครสัตว์ (Circus Artists) ซึ่งมากกว่าที่ได้บัญญัติไว้ใน Article 3(a) ในบทบัญญัติตาม Article 9 บัญญัติว่า “ประเทศที่เป็นภาคีในอนุสัญญานี้อาจขยายความคุ้มครองให้แก่นักแสดงผู้มีได้ทำงานแสดงซึ่งวรรณกรรมหรือศิลปกรรม โดยสามารถบัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศได้” จากบทบัญญัตินี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศที่เป็นภาคีในอนุสัญญากรุงโรมสามารถที่จะไปขยายความคุ้มครองให้แก่นักแสดงได้มากกว่าที่ได้บัญญัติไว้ใน Article 3 ของอนุสัญญากรุงโรม ซึ่งก็เท่ากับว่าความหมายของนักแสดงอาจจะกว้างกว่าที่ได้บัญญัติไว้ในอนุสัญญากรุงโรมก็ได้ ซึ่งเป็นความสมัครใจของแต่ละประเทศที่เป็นสมาชิกจะไปบัญญัติให้ความคุ้มครองเพิ่มขึ้น

โดยที่ไปขยายความคุ้มครองเพิ่มขึ้นนั้น “นักแสดง” ที่ได้ไปเพิ่มความคุ้มครองนั้นไม่จำเป็นต้องแสดงจากงานวรรณกรรมหรืองานศิลปกรรมก็ได้และได้มีการอธิบายเพิ่มเติมในบทบัญญัติ ตาม Article 9¹⁷ เกี่ยวกับศิลปินที่แสดงออกจากการแสดงหลาย ๆ อย่างในรายการเดี่ยว (Variety artists) นั้น ประเทศที่เป็นภาคีในอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) สามารถนำไปออกกฎหมายภายในประเทศของตนเอง โดยให้แต่ละประเทศไปกำหนดขอบเขตในการให้การคุ้มครองได้ โดยมีเงื่อนไขว่าไม่จำเป็นต้องแสดงจากงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรมก็ได้ เช่น การแสดง Variety artists จะขยายความคุ้มครองภายใต้บทบัญญัติ Article 9¹⁸ นี้ได้และในการคุ้มครองนักแสดงตามความหมายนี้ให้ครอบคลุมถึงนักแสดงที่แสดงออกถึงศิลปะพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่นซึ่งแต่ละประเทศก็จะมีการแสดงออกศิลปะพื้นบ้านที่แตกต่างกันออกไป

¹⁵ Article 9, Rome Convention, Variety and Circus Artists Any Contracting State may, by its domestic laws and regulations, extend the protection provided for in this Convention to artists who do not perform literary or artistic works.

¹⁶ Variety artists หมายถึง การแสดงหลายอย่างในรายการเดียวกันที่ประกอบไปด้วยการแสดงหลายอย่าง เช่น การแสดงเดอะเฟซไทยแลนด์ (The Face Thailand)

¹⁷ Guide to the substantive provision of the international convention for the protection of performer, producers of phonograms and broadcasting organizations (Rome Convention, 1961) p. 150.

¹⁸ Article 9 (Variety artists)

Any Contracting State may, by its domestic laws and regulations, extend the protection provided for in this Convention to artists who do not perform literary or artistic work.

RC-9.1. The coverage of the definition of “performers” is discussed in the comments to Article 3(a), above, including the possibility of extending it, under Article 9, “artists who do not perform literary or artistic work.” It is also discussed there that this extension may cover not only “Variety artists” to whom reference is made in the report of the Diplomatic Conference but, at least as much, also artists performing expressions of folklore. นำมาจาก Guide to the substantive provision of the international convention for the protection of performer, producers of phonograms and broadcasting organizations (Rome Convention, 1961) หรือไม่ โปรดระบุที่มา

ตามภูมิปัญญาของท้องถิ่นต่าง ๆ ของแต่ละประเทศ¹⁹

การขยายความคุ้มครองตามอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) ให้สิทธิแก่นักแสดงที่สามารถขยายความคุ้มครองตามได้บัญญัติไว้ในข้อ 9 “การแสดงผลหลายประเภทและศิลปินละครสัตว์ รัฐภาคีแห่งสัญญาอาจขยายการคุ้มครองซึ่งกำหนดไว้ตามอนุสัญญานี้ให้แก่นักแสดงผู้มิได้ทำการแสดงซึ่งงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรมในกฎหมายภายในและในระเบียบข้อบังคับ”²⁰ ตามข้อที่ 9 ของอนุสัญญากรุงโรมนี้เป็นการขยายความคุ้มครองให้แก่นักแสดงจากเดิมในอนุสัญญานี้ได้ระบุไว้ในข้อที่ 3 (เอ) ว่า “นักแสดง” หมายถึง นักแสดง นักร้อง นักดนตรี นักเต้น นักรำ และผู้อื่นที่แสดงท่าทางร้องเพลง นำเสนอ แสดงสุนทรพจน์ แสดงตามบท หรือแสดงในลักษณะอื่นใดซึ่งงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรม” ซึ่งจากข้อที่ 3(เอ) นักแสดงนั้น หมายถึง นักแสดง นักร้อง นักดนตรี นักเต้น นักรำ หรือผู้อื่นที่แสดงท่าทาง ร้องเพลง นำเสนอ แสดงสุนทรพจน์ หรือจะแสดงในลักษณะใดก็ตามการแสดงตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะต้องเป็นการแสดงจากงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรมเท่านั้น แต่ในขณะที่ข้อ 9 ตามอนุสัญญาดังกล่าวนี้ได้ขยายความคุ้มครองนักแสดงเพิ่มขึ้น โดยกำหนดว่าถ้าประเทศภาคีสมาชิกประเทศใดในอนุสัญญานี้จะขยายความคุ้มครองให้แก่นักแสดงผู้ที่ไม่ได้แสดงจากงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรมก็ได้ เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น วรรณกรรม

จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏกรรม ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยชาวบ้าน จากการเรียนรู้และฝึกหัดสืบทอดกันมาในท้องถิ่น โดยให้ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญานำไปบัญญัติเพื่อขยายความคุ้มครองเป็นกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศย่อมมีศิลปะพื้นบ้านที่แตกต่างกันออกไป โดยให้ประเทศภาคีสมาชิกที่ประสงค์จะขยายความคุ้มครองนำไปไว้ในระเบียบ ข้อบังคับ หรือจะตราเป็นกฎหมายภายในประเทศของตนเองก็ได้

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ของประเทศไทยได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิข้างเคียงไว้มีเพียงประเภทเดียว ได้แก่ สิทธินักแสดง บัญญัติไว้ในหมวดที่สอง โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 44 ถึงมาตรา 53 ตามมาตรา 4 ได้ให้ความหมายของนักแสดงว่า หมายถึง “ผู้แสดง นักดนตรี นักร้อง นักเต้น นักรำ และผู้ซึ่งแสดงท่าทาง ร้องกล่าว พากย์ แสดงตามบท หรือในลักษณะอื่นใด” เนื่องจากในบทบัญญัติในมาตรา 4 ได้ให้ความหมายของนักแสดงแต่ละประเทศต้องมาบัญญัติกฎหมายภายในของตนเองทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละประเทศ ฉะนั้นเมื่อได้นำมาเปรียบเทียบกับอนุสัญญากรุงโรม (Rome Convention) ได้ให้ความหมายของนักแสดงตาม Article 3 ว่า หมายถึง “นักแสดง นักร้อง นักดนตรี นักเต้นนักรำ และผู้อื่นที่แสดงท่าทาง ร้องเพลง นำเสนอ แสดงสุนทรพจน์ แสดงตามบท หรือแสดงในลักษณะอื่นใดซึ่งงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรม” จากบทบัญญัติดังกล่าวมีการให้

¹⁹ อ้างแล้ว Guide to the substantive provision of the international convention for the protection of performer, producers of phonograms and broadcasting organizations (Rome Convention, 1961), p. 151-152.

²⁰ Article 9, Rome Convention 1961.

ความหมายไว้ที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ประการแรก อนุสัญญากรุงโรมถือว่าการนำเสนอเป็นสิทธิข้างเคียงประเภทนักแสดง แต่ตามบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ได้บัญญัติให้การนำเสนอขึ้นถือว่าเป็นการแสดง การนำเสนอ คือ การถ่ายทอดเนื้อหา สารที่ผสมผสานกันระหว่างศิลปะการพูดกับการแสดง ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านสื่อและอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม (ตอบคะ ไม่มีคะ) เหตุผลที่กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยไม่ได้บัญญัติในเรื่องการนำเสนอถือว่าการแสดงอาจเป็นเพราะความหมายของการนำเสนออาจมีส่วนใกล้เคียงกับคำว่า “กล่าว” ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานซึ่งหมายถึง การบอก การแจ้ง การพูด²¹ ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของประเทศไทยก็เป็นได้

ประการที่สอง อนุสัญญากรุงโรม ได้บัญญัติเกี่ยวกับการแสดงสุนทรพจน์ถือว่าเป็นนักแสดงสุนทรพจน์ แต่ตามบทบัญญัติมาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ได้บัญญัติคำว่าสุนทรพจน์ ว่าเป็นนักแสดง ผู้เขียนมีความเห็นว่าอาจจะเป็นเพราะว่าตามบทบัญญัติตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมีการบัญญัติคำว่ากล่าว ซึ่งก็มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า สุนทรพจน์ หมายถึง คำพูดที่ประธานหรือบุคคลสำคัญเป็นต้นกล่าวในพิธีการหรือในโอกาสสำคัญต่าง ๆ²²

ประการที่สาม ตามอนุสัญญากรุงโรมได้บัญญัติความหมายของนักแสดงนั้นเป็นการแสดง

ในลักษณะอื่นใดซึ่งงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรม จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติมาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ได้บัญญัติคำว่าแสดงในลักษณะอื่นใดซึ่งงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรม แต่ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยบัญญัติดังนี้ “แสดงตามบทหรือในลักษณะอื่นใด” ถ้าวิเคราะห์ตามบทบัญญัติในนิยามแล้วจะเห็นว่าการบัญญัติความหมายของนักแสดงแตกต่างกัน ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยค่อนข้างกว้างแต่ไม่ชัดเจนเพียงพอ ในการบัญญัติถึงความหมายที่กว้างนั้นอาจก่อให้เกิดการตีความนิยามความหมายนั้นแตกต่างกันก็ได้ ดังเช่นแนววินิจฉัยของศาลทรัพย์สินทางปัญญาที่มีแนววินิจฉัยแตกต่างกันอย่างกรณีแนววินิจฉัยเกี่ยวกับคำพิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง คำพิพากษาที่ ทป. 472/2549 ศาลวินิจฉัยว่าคำว่า “นักแสดง” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หมายความว่า “ผู้แสดง นักดนตรี นักร้อง นักเต้น นักรำ และผู้ซึ่งแสดงท่าทาง ร้อง กล่าว พากย์แสดงตามบท หรือในลักษณะอื่นใด” จากลักษณะของบทบัญญัติดังกล่าว เป็นบทบัญญัติในลักษณะขยาย กล่าวคือ เป็นบทบัญญัติไว้กว้าง โดยให้หมายครอบคลุมไปถึงการกระทำในลักษณะอื่น ๆ ที่ระบุไว้ไม่ถึงในมาตรา 4 ได้ ในลักษณะที่ขยายความออกไป ซึ่งแม้บทบัญญัติลักษณะนี้จะทำให้เกิดความไม่ชัดเจนและไม่แน่นอน แต่ก็ถือว่าเป็นลักษณะของการบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย ดังนั้น

²¹ พจนานุกรมไทยฉบับทันสมัยและสมบูรณ์, 2552, ฝ่ายวิชาการภาษาไทย บริษัท บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัทพิมพ์ดี จำกัด. หน้า 79.

²² พจนานุกรมไทยฉบับทันสมัยและสมบูรณ์, 2552, ฝ่ายวิชาการภาษาไทย บริษัท บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัทพิมพ์ดี จำกัด. หน้า 1141.

เมื่อข้อเท็จจริงในเบื้องต้นรับฟังได้ว่าโจทก์ทั้งสองเป็นนางแบบ และโจทก์ทั้งสองนำสืบตัวอย่างสัญญาที่โจทก์ทั้งสองได้รับว่าจ้างให้ผู้นำเสนอลินค้าหลายฉบับ รวมทั้งโจทก์ทั้งสองได้ถ่ายแบบให้กับนิตยสารต่าง ๆ ตามที่คู่ความอ้างในคดีนี้หลายฉบับ ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่าโจทก์ทั้งสองเป็นนางแบบ ซึ่งเป็นผู้แสดงแบบของสินค้าประเภทเสื้อผ้า อันถือเป็นนักแสดงตามความหมายของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กับคำพิพากษาที่ 6355/2548 ศาลวินิจฉัยกรณีดังกล่าวว่าการแสดงท่าทางของจำเลยเป็นการแสดงแบบเสื้อผ้า โดยนักแสดงถ่ายรูปภาพนิ่ง และถ่ายทำวิดีโอเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ภายใต้เครื่องหมายการค้า “สุพรีเดอรัม” ศาลมีความเห็นการแบบเสื้อผ้าของนักแสดง ไม่ถือว่าเป็นนักแสดงตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 สำหรับการบัญญัติคำนิยามศัพท์ตามอนุสัญญากรุงโรมได้บัญญัติว่าเป็นการแสดงในลักษณะอื่นใดซึ่งงานวรรณกรรมและศิลปกรรม เป็นการบัญญัติถึงขอบเขตเกี่ยวกับนักแสดงว่าเป็นงานวรรณกรรมและศิลปกรรม ผู้เขียนมีความเห็นว่ากำหนดกรอบและขอบเขตไว้ค่อนข้างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติตามอนุสัญญากรุงโรมได้ขยายขอบเขตความคุ้มครอง

นักแสดง โดยได้บัญญัติไว้ใน บทบัญญัติ Article 9²³ ได้มีการขยายความคุ้มครองนักแสดงได้มากกว่าเป็นการแสดงหลายๆอย่างในรายการเดี่ยว (Variety artists) และศิลปินละครสัตว์ (Circus Artists) ให้ความหมายของนักแสดงเพิ่มเติมมากกว่าที่ได้บัญญัติไว้ใน Article 3(a) เพื่อเปิดโอกาสให้ประเทศที่เป็นภาคีในอนุสัญญากรุงโรมสามารถที่จะไปขยายความคุ้มครองให้แก่นักแสดง โดยมีเงื่อนไขว่าไม่จำเป็นต้องแสดงจากงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรมก็ได้ เช่น การแสดง Variety artists ขยายความคุ้มครองภายใต้บทบัญญัติ Article 9²⁴ การคุ้มครองนักแสดงที่แสดงออกถึงศิลปะพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่นของแต่ละประเทศก็ได้

กล่าวโดยสรุปถ้าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันของประเทศไทยมีการบัญญัติเกี่ยวกับนักแสดงที่ขอบเขตของนักแสดงที่ไม่กว้างเกินมากเกินไป อาจทำให้นักแสดงได้รับสิทธิตามกฎหมายฉบับดังกล่าวอย่างเท่าเทียมกันอันเนื่องมาจากมีการตีความกฎหมายที่แตกต่างกันจากผู้ใช้กฎหมายดังกล่าว คำพิพากษาที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงแล้วนั้น หรือถ้าบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของประเทศไทยได้นำ

²³ Article 9, Rome Convention, Variety and Circus Artists Any Contracting State may, by its domestic laws and regulations, extend the protection provided for in this Convention to artists who do not perform literary or artistic works.

²⁴ Article 9 (Variety artists) Any Contracting State may, by its domestic laws and regulations, extend the protection provided for in this Convention to artists who do not perform literary or artistic work.

RC-9.1. The coverage of the definition of “performers” is discussed in the comments to Article 3(a), above, including the possibility of extending it, under Article 9, “artists who do not perform literary or artistic work.” It is also discussed there that this extension may cover not only “Variety artists” to whom reference is made in the report of the Diplomatic Conference but, at least as much, also artists performing expressions of folklore.

แนวทางเกี่ยวกับขอบเขตนักแสดงมาแก้ไขปรับปรุงให้ชัดเจน โดยอาจแก้ไขปรับปรุงในส่วนความหมายของคำว่า “นักแสดง” นั้นมีความหมายครอบคลุมถึงการแสดงในลักษณะใดได้บ้าง หรืออาจขยายความว่าการแสดงตามบทที่กล่าวนั้นคือบทอะไร หรือที่กำหนดว่าในลักษณะอื่นใดนั้นก็ไม่ได้ขยายความชัดเจนว่าลักษณะใดบ้าง เช่น จากบทบัญญัติมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หมายถึง “ผู้แสดง นักดนตรี นักร้อง นักเต้น นักรำ และผู้ซึ่งแสดงท่าทาง ร้อง กล่าว พากย์แสดงตามบทหรือในลักษณะอื่นใด” แก้ไขความหมายของ “นักแสดง” ตามมาตรา 4 โดยแก้ไขให้เกิดความชัดเจนเพื่อให้มีแนวทางที่จะคุ้มครองนักแสดงได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยบัญญัติว่า “นักแสดง” หมายความว่า “ผู้แสดง นักดนตรี นักร้อง นักเต้น นักรำ และผู้ซึ่งแสดงท่าทาง ร้อง กล่าว พากย์การแสดงที่ไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า การแสดงของนักกีฬาประเภท ยิมนาสติกลีลา นักกีฬากระโดดน้ำ การเต้นบอล룸 การเต้นสเก็ทน้ำแข็ง ประกอบลีลา การแสดงพหุศิลป์ การแสดงศิลปะไวรตี้ การเดินแบบ หรือการแสดงออกศิลปะพื้นบ้าน” อาจทำให้นักแสดงได้รับความคุ้มครองภายใต้มาตรฐานเดียวกันและสอดคล้องกับอนุสัญญากรุงโรมและสอดคล้องกับองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO)

บรรณานุกรม

- จักรกฤษณ์ ควรพจน์. (2545). กฎหมายระหว่างประเทศ ว่าด้วยลิขสิทธิ์ ลิขธิบัตร และเครื่องหมายการค้า (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- จักรกฤษณ์ ควรพจน์, นันทน อินทนนท์. (2550). เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พจนานุกรมไทยฉบับทันสมัยและสมบูรณ์. (2552). ฝ่ายวิชาการภาษาไทย บริษัท บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัทพิมพ์ดี จำกัด. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.
- International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organization.
- Guide to the substantive provision of the international convention for the protection of performer, producers of phonograms and broadcasting organizations.
- Shinji Masumoto. (1994). Protection of Performer and Producers of Phonograms. Regional Copyright Seminar for Asia and The Pacific-Tokyo, November 15-19, 1994.
- Understanding Copyright and Related Right, World Intellectual Property Organization.

